کوردبوون، هەر قوماشە نەژادییەکەیە ... کامیار سابیر

کۆمەڵناسی عێراقیی، فالح عبدالجبار کە خوێندکاری ئەنتەنی سمیث بوو، لەسەر مەسەلەی دەوڵەتی نەتەوەیی و نەتەوەسازیی، پێیوایە بە ئەمەی عێراقیی، بابەتەکە پڕ لە غەم و ناسۆرییە، چونکە سۆسیۆلۆجیای نەتەوەیی و سۆسیۆلۆجیای بنیاتنانی نەتەوە، لە زانکۆ عێراقیی و عەرەبییەکاندا، قەطعەن ناخوێنرێن، لە کاتێکدا لە ئێران و لە تورکیا، دەخوێنرێن. ئەو سۆسیۆلۆجیا نەتەوەییەی عەبدولجەبار باسی دەکات، ئەگەر ئەنترۆپۆلۆجیای نەتەوەییشی بخەیتە سەر، ئەوە ئەوەندەی تر، قووڵکە، خەستتر دەبێتەوە. خەستتریش دەبێتەوە کاتێک سەیری تێکستی کۆمەڵێ ئەکادیمیستی کورد دەکەیت، لە وڵاتانی ڕۆژئاوایی، خوێندنی باڵایان، خوێندووە، ئەو دوو ڕشتەیەیان خوێندووە، کەچیی فاشیزمی نەتەوەیی و ڕاسیزمی نەژادیی، سەری فیکر و بنی عەقڵی بچووکیانە. بە واتایەکی تر، بە تەنیا هەر پەیوەندیی بە خوێندن و پێداگۆجییەوە(مەنهەجی پەروەردە) نییە، بەڵکو پەیوەندیی بە فیکر، مەنتاڵیتیی سیاسیی و عوقدەی نەژادییشەوە، هەیە. مەعقولە لە هۆڵاند و ئوسترالیا، لە بریتانیا و ئەمەریکا، بە ئەکادیمیی ئەو ڕشتانەت خوێندبێت، کەچیی ئاستی فیکریی و مەعریفییەت لەگەڵ ئەو کادیرانەی پارتیی، یەکێتیی، گۆڕان و یەکگرتوو، جیاوازییان نەبێت کە پەیجە سەبەرەکانی سۆشیاڵ مەدیای ئەو حیزبانە، بەڕێوە دەبەن؟ مەعقولە تێکستەکانیان، بیرکردنەوەکانیان و ئەکتە سیاسییەکانیان، فاشیزمی نەتەوەیی،غوبنی نەژادیی و حیقدی طائیفیی-سوننیی، لە بچۆڕێتەوە؟ مەگەر ئەم جۆرە کوردبوونە، هەر فاشیزمەکەی کوردایەتیی، نییە؟

ئەمەی کورد، ئەکادیمستەکانمان لە بەسەوادەکانمان، خراپتر شتەکان تێکەڵ دەکەن! بە نموونە عەباس وەلیی، وێڕای ئەوەی هەندێ بۆچوونی جەرییئانە و باشی هەیە، بەڵام کاتێ دێتە سەر وردەکارییەکان، کوردییەت (کە کوردایەتییە) لەگەڵ کوردبووندا، تێکەڵ دەکات و وەکو هاوموارادیفیش، ڕیزیان دەکات. هەروەها ناسیۆنالیزم و ئەثنیسیتی، وەکو دە و دەشاو تێکەڵ دەکات، بەڵام ئەم تێکەڵکردنەی دوایی دروستە، چونکە بە ناسیۆنالیزمی کوردیی، ڕەگ و بناغەکەی نەژادییە و دواتر طائیفییە(طەریقەتی نەقشبەندیی)، بەڵام وەلیی، بە ناسیۆنالیزمی کوردیی(کوردایەتیی) ناڵێت ناسیۆنالیزمی

نەژادیی، بەڵکو پەنا بە چەمکێکی تر دەبات کە گوایە ناسیۆنالیزمی کوردیی، ناسیۆنالیزمێکە ناوەڕۆکێکی دەمۆکراتییە! ئەو لە دوایین چاوپێکەوتنی تەلەفزیۆنییدا کە زیاتر لەوە دەچێ بۆ ئەوە ڕێکخرابێت کە وەڵامی ئەو نامیهرەبانییانە بداتەوە کە بە قەولی خۆی، هەندێ لە کوردە ئێرانییەکان، نامیهرەبانییان بەرامبەری کردووە و ئیرادیان لێی گرتووە. وەلیی، بەو هەموو تەجروبە ئەکادیمییەی(Academic expertise) هەیەتی و بە مێژووی نزیک بە سەد ساڵی ناسیۆنالیزمی کوردیی(دیارە بە فۆرمە سەرەتاییەکان)، چونکە لایەنە فیکریی و مەعریفییەکەی ناسیۆنالیزمی نەژادیی بە گرنگ نییە، دەت ئیراد لە سمکۆی شکاک دەگرێ و بە ناسیۆنالیستی نازانێ، چونکە لەبەر بەرژەوەندیی عەشیرەتیی، دوو جار، شارە کوردییەکانیانی تاڵان کردووە! و ئاغای وەلیی، نیگەرانە لەوەی شکاک، بە ناسیۆنالیست، بزانرێت!

دەی بە هەمان میکانیزم، میتۆد و ستانداردەک کە وەلیی، شکاکی پێ موحاسەبە دەکات، دەبێ شێخ مەحمودی سەرسەریی(پیشەیەکی موخابەراتیی و ئیداریی بوو) عوثمانییەکان و دواتر مورتەزیقەی کەمال ئەتاتورک، لە مێژووی ناسیۆنالیزمی کوردیی بهێنرێتە دەرەوە. بە دەنیاییەوە دەبێ مەلا موصطەفای پیاوی موخابەراتی ئیقلیمیی و جیهانییەکا و حیزبەکەی و کۆمەڵەکانیشی، بەهەمان دەردی شکاک و شێخ مەحمود، بچن، چونکە ئەمان لە هەموو بنەماڵە سیاسییەکان، زیاتر ناسیۆنالیزمیان بە ئەجێندا عەشیرەتییەکانی خۆیان بەکار هێناوە و بگرە هەژموونی بنەماڵەیی خۆیان، بەتەواویی بەسەر پارتییشدا، فەرض کردووە. ئەم پێوانەیەی وەلیی، بە تاڵەبانیی، قاسملۆ و نەوشیروان موصطەفایش دروستە، چونکە ئەمانیش ئەوەندەی غەمی ژیانی شەخصیی خۆیان و بنەماڵەکانیان بوونە، ئەوەندەی پەیوەندیی موخابەراتییان هەبووە، شتێکی ئەو تۆیان بە عەشیرەتێکی گەورەی کورد نەکردووە کە وەلیی بە نەتەوەی کوردی ئەژمارد دەکات؟ دەی گرفتەکە و خەلەلە فیکرییەکە لەڕەدایە، ئەوانەی ڕەخنە لە پارتیی و یەکێتیی، لە دەمەکراتەکان و کۆمەڵەکان، دەگرن و دەڵێن ئەمانە ناسیۆنالیزمیان ناشیرین کردووە، یان هەندێکیان دەڵێن ئەصڵەن ئەمانە ناسیۆنالیست نەبوون و بە تەمای ئەوەن، پاش سەد ساڵ لە فەشەلی ڕەهەندە فاشییەکانی ناسیۆنالیزم بە گشتیی لە ناوچەکەدا و نزیک بە هەشتا ساڵەی فاشیزمی کوردایەتییش، دەیانەوێ ناسیۆنالیزمێکی تری کوردیی بەسەر پێ بخەن بە ماسکی ئەفەندیی-مەدەنیی-ئەکادیمیی و تووەهاتی نوخبەوییەوە، بەڵام بە مەغز هەمان فاشیزمە نەژادییەکە بێت. کەمیدیای ئەکادیمیی و مەعریفیی ئەمانە، ئەوەیە کە هەشتا، باسی

خورافەی ناسیۆنالیزمی مەدەنیی و ناسیۆنالیزمی پێکەوەژیان(کە مەهزەلەی ئەکادیمییە) و ناسیۆنالیزمی نوخبە! دەکەن.

کوردییەت و کوردبوون، لای عەبباس وەلیی کە ئەو تێکەڵەیان دەکات، هەڵوەستی سیاسییە، بەڵام بە ئەثنیسیتی(نەژادیی-عرقي) نازانێت. رەنگە بەشی هەڵوەستە سیاسییەکە، پێوەندیی بە ماک و نەژادی کوردەوە نەبێت، چونکە بە دەیان هەزار کەسی تر، لە نەژادەکانی تر لەگەڵ قەضییەی کورددا (بە تایبەت لە تورکیا و سوریا)، هاوسۆزن و کوردیش نیین، بەڵام گومانی تێدا نییە، کوردبوون، فۆرمێکی ئەثەتیکییە(جوانناسییە) دراوە بە کوردایەتیی و بە ناسیۆنالیزمی نەژادیی کوردیی، ئەوانەی لەناو کورددا ئەمە دەکەن، بە فوگری(فقر) ی فیکریی و سیاسییان دەگەڕێتەوە، هاوکات، جۆرێکە لە فێڵ و درۆکردن لەگەڵ خوددا کە لە روویان نایەت، راستەوخۆ، داکۆکیی لە ئیستیحماری کوردایەتیی و ناسیۆنالیزمە نەژادیی و طائیفییەکەی کوردایەتیی، بکەن. چەند ساڵە لەمەوبەر، لەگەڵ چەند نووسەر و گەنجێکدا، چەندیین وتار و توێژینەمان لەسەر ئەم دەردی کوردبوون و کوردایەتییە ،لەسەر جیاوازییەکان و لێکچوونەکانیان نووسییەوە، وەکو پوختەیەک لەو باسانە، مرۆڤ باس لە فیکر بکات، زۆر عەیبە لە پێنای سەنگەری نەژادییەوە، باسی فیکر و ئەکادیمیا و سیاسەتی مۆدیرن بکات؟

بیکە بە عەرەبیی و ئینگلیزیی، باشتر ئەم مەفهومە نەژادییەی کوردبوون، روونتر دەبێتەوە. وەکو لە قورئاندا هاتووە { { يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ } } [الحجرات 13]، مەبەست لەوەی فڵان عەرەبە، یان کوردە یان فڕانسیی و ئاڵمانییە، بە تێرمە دیینییەکە(جعلناکم) بەکارهاتووە! بە واتایەکی تر، خودا مرۆڤەکانی بە گەل و قەبیلە و گرووپ و زمانی جودا دروست کردووە… کەواتە کوردبوون و عەرەببوون، لە چوغزە دیینییەکەوە، لە ئیرادەی من و تۆدا نییە، ماکێکی لاهووتییە و قەدەرێکە لە دەرەوەی ئیرادەی ئەو منداڵانەی لەناو ئەو هۆز و خێڵ و گرووپانەدا لە دایک دەبن. بیکە بە ئینگلیزیی، being a Kurd، نەک هەر مانایەکی ئیستیدلالیی سیاسیی و کۆمەڵایەتیی ناگەیەنێت، بەڵکو لە تەرجەمەی گووگلیی دەچێت. لە ئەدەبی ئینگلیزیی، عەرەبیی و فارسییدا، کاتێ باس لە نەژادی نەتەوە و گرووپەکان دەکرێت، یان باس لە مەظلومییەت و چەوساندنەوەی ئەو

گرووپە نەژادییانە دەکرێت، چەمکی ئێتنیسیتی(العرقیة و قومیت) بەکاردەهێنرێت، نەک رەگەز دینیی یان سروشتییەکەی، بە واتایەکی تر چەمکە ئیلاهییەکە(ئەگەر موتەدەین بیت) یان چەمکە سروشتییەکە(ئەگەر مولحید بیت)، بەکارناهێنرێت، چونکە لە باری فیکریی و مەعریفییەوە، زۆر وەرانەیە و مەگەر بەس مەنتاڵیتییە نەژادپەرستییەکەی رۆشنبیری کورد و ئینتەلەجەنسیای نەرجسیی کوردی تاراوگە، بتوانێت، غەزەلی سیاسیی پێوە بکات. هەر بۆ فیعلییش، عارێکی فیکریی و زمانیی گەورەیە، ئەکادیمیستی کورد، بە خۆدزینەوە لە بەکارهێنانی ناسیۆنالیزمی نەژادیی-کوردایەتیی، چەمکی کوردبوونی پێ لە ئێتنیسیتی، بەکاربهێنێت؟

ثۆماس ئێریکسن، لە کتێبی ئێتنیسیتی و ناسیۆنالیزمدا 2002، پێیوایە کە چەمکی نەژاد و ناسیۆنالیزم، بە تایبەتییش بەریەککەوتنە نەژادییەکان لە شوێنە جیاوازەکانی سەرزەمیندا، لە هەشتاکان و نەوەدەکانی سەدەی رابردوودا، ڕێژەی ئەو سکۆلارانەی لەسەر ناسیۆنالیزمی نەژادیی قسەیان کردووە، بەرەو زۆربوون بردووە. هەموو ئەمانەیش، راستەوخۆ، پەیوەندییان بە زانستی سیاسیی، مێژوو، سۆسیۆلۆجی و ئەنثرۆپۆلۆجیای کەمەڵایەتیی گرووپە ئێتنیکییەکانەوە هەیە و هەموویشیان، سەر بە ئاقارە نەژادییەکانی ناسیۆنالیزم دەکوتن. بە گەڕانەوە بۆ بۆچوونەکەی عەبدولجەبار، ئەم پەنابردنە بۆ جوانکردنی چەمکی نەژادیی لەبن بنچکی"کوردبوون"دا، هەر گەڕانەوەیە بۆ ناسیۆنالیزمە نەژادییەکە و لەڕیشەدا، بە دیاریکراویی بە کوردایەتییە موقیتەکە (abhorrent) . بەهەوای ناسیۆنالیزمەوە، بە سەربەخۆشیی و بە حەماسەوە، ئەم نەژادییانەی کورد، بە تایبەتیی مەریوانی وریا قانع، پێیانوانە کە چۆن تورک، وەکو کورد پەلارمان دەدەن، دەبێ ئەمەیش وەکو کورد دیفاع لە خۆمان بکەین؟ بە زمانێکی خاکیی، دەڵێن، پێویستە شەڕەکە بکەین بە شەڕی نەژادیی و بکەوینە قڕکردنی تورکەکانەوە!

لە واقیعدا، ئەوانەی پێیانوایە کە هەندە نووسەر و گەنجانی کوردستان، خودنەفرەتییان لە کورد هەیە و خۆیان بەکەم دەزانن، ئەوە بییرکردنەوەی کەڵەشەیی و ستەریۆتایپیانەیStereotype خۆیانە و لە جوغزی عەقڵە نەژادییەکەی خۆیانەوە سەرچاوە دەگرێت کە لە ناوەوە، حیقد و بوغز ی نەژادییان تێدایە و هەست بە نەنگیی نەژادیی Ethnic Stigma خۆیان دەکەن و زۆرجار ، روو بە دەرەوە، ئەم نەنگییە بە تەحقیر contempt بەرامبەر نەتەوە و نەژاد و گرووپە کەمەڵایەتییەکانی دراوسێی کورد، دەردەبڕن. ناسیۆنالیزمی

دایساپەری کوردی کوردستانی عێراق و ئێران، پێ پێیەتی لەم توخم و مەعدەنە نەژادیانە.

ئەم جەختکردنەوەیە لەسەر ئەوەی کە جەعل و بوونی تۆ ئەوەیە کە کوردیت و زمانت کوردییە(بە دەر لەوەی کورد، بووە بە خاوەنی چەند زمانی لە یەک جودا، نەک چەند دایەلێکتێکی سەر بە یەک زمان)، بونیاد و ستراکتەرت کوردییە، ئیتر تۆی کورد، موعەڕەضی بە ئەوەی لەسەر زمانەکەت، یان نەژادەکەت، یاخود گرووپە کەمەڵایەتییەکەت، بەر حوکمی سڕیینەوە بکەویت لە کوردستانی عێراقدا! ئەمە وەڕای ئەوەی درێیەکەی زۆر گەورەی مێژوویییە، وەڕای ئەوەی ئاوکردنە لە ئاشی چەتەگەرییەکەی کوردایەتیی و بیزنسە دەیان میلیارد دۆلارییەکانی رائیدەکانی ئەم ناسیۆنالیزمە نەژادییە-طائیفییە کوردییە، لە هەمان کاتیشدا، جەختکردنەوەیە لەو تەحەییوزە نەژادییە(ئێثنێسێنتریزم- Ethnocentrism) ی هەندە نووسەری نەرجسیی کورد، بە دەردەدەیی بییرکردنەوە شاعیریی و نەژادییەکانی خۆیان، هەمیشە خۆیان دەخەنەوە و لە ناوەوە، زیاتر خۆیان کلەر دەکەن و عاقیبەتیش، بە ناوی یەکەییزیی، کوردبوون، خوێنی کورد،ڕەنگی کورد ، ئەندامی نێرینە و مێیینەی کورد و صەدای کوردەوە، هەمیشە، بە راستەوخۆ و ناڕاستەوخۆ، داکۆکیی لە مانەوەی قەوارەی ئەم دزە گەورانەی کوردایەتیی دەکەن و سەنگەربەندیی ئێثنێسێنتریزم لە گەلان و نەژادەکانی تر دەگرن. ئێثنێسێنتریزمێک کە هەمیشە پەیوەندییەکی ئۆرگانیی و ئولفەتێکی توندی بە راسیزم و فاشیزمی نەتەوەییەوە هەیە.

ئەمەی سەرەوە، بەشی سێیەم و کۆتایی بوو لە زنجیرە وتاری(کوردبوون و کوردایەتیی، چێشتی مجێوری نوخبە نەژادییەکان)

Erikson, T.H,(2002) Ethnicity and Nationalism,2nd .edn. London: Pluto Press